

Н.В. ПЛАХОТНЮК, М.В. ГРИГОРЕНКО

Наталія Вікторівна Плахотнюк, кандидат юридичних наук, доцент, доцент Київського національного торговельно-економічного університету

Марина Вікторівна Григоренко, студентка магістратури Київського національного торговельно-економічного університету

ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ПАЦІЄНТА ПРИ ТРАНСПЛАНТАЦІЇ ОРГАНІВ ТА ТКАНИН: МІЖНАРОДНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ РІВЕНЬ

Завдяки успіхам у галузі медицини стала можливою трансплантація органів та тканин, яка допомагає рятувати життя та здоров'я людей. Однак така медична процедура, в силу своєї особливості, одночасно слугує і реалізацією основних прав людини й породжує необхідність визначення спеціалізованих прав людини щодо трансплантації. Захист прав людини як пацієнта при трансплантації органів та тканин є невід'ємною складовою даного методу медичного втручання в людську біологію. Права людини є єдиним засобом захисту людської гідності, тому виокремлення спеціалізованих прав людини в новій сфері відносин – біомедицині дасть змогу належним чином захистити людину при медичному втручанні в цілісність людської біології.

Темі захисту прав людини, як пацієнта при донорстві та трансплантації органів та тканин на міжнародному та національному рівні були присвячені наукові праці таких фахівців: С.О. Дронової, О.О. Волкової, В.П. Сальникова, С.Г. Стеценко, В. Пашкова, С.Є. Немазенка, О.В. Культенка та інших, однак більшість праць стосуються визначення прав людини на одному з рівнів правового регулювання. Захист прав людини як пацієнта при трансплантації органів та тканин на міжнародному та національному рівні є мало дослідженою темою та потребує подальшого наукового опрацювання.

Метою статті є уточнення прав людини як пацієнта при трансплантації органів та тканин і їх закріплення в міжнародних договорах та актах національного законодавства України.

Права людини як пацієнта при трансплантації органів та тканин належать до числа прав людини в сфері біомедицини, що робить їх спеціалізованими правами, які виникають виключно у сфері застосування біомедичних технологій на людині. Тому при дослідженні прав людини як пацієнта при трансплантації органів та тканин варто розглядати права людини в сфері біомедицини. При визначенні обсягу прав, якими наділена людина при трансплантації органів та тканин, необхідно розглядати міжнародні джерела прав людини, які й визначають права людини в різних сферах, реалізація та захист котрих відбувається на національному рівні. Саме на міжнародному рівні проголошено права людини в сфері біомедицини, обсяг яких не може бути звуженим, а тільки розширеним на національному рівні.

Визначення прав людини як пацієнта при трансплантації органів та тканин бере початок саме на міжнародному рівні. Причиною активізації світової спільноти з матеріального закріплення прав людини в сфері біомедицини став розвиток медичної науки та стрімкий перехід нових медичних методів з експериментального до рівня практичного застосування. Науковцями багатьох країн було прийнято рішення співпрацювати на «випередження», тобто завчасно закріпити обсяг прав людини, а також визначити норми та принципи здійснення відносин у такій сфері.

Права людини, якими наділені пацієнти, що є суб'єктами трансплантації органів та тканин, можна поділити на: права, які закріплені в основних джерелах міжнародного права із захисту прав людини; та права, які закріплені в спеціалізованих джерелах міжнародного права.

Права людини не знають державних кордонів і ними наділена кожна людина незалежно від віку, статті, раси, національності, віросповідання тощо. Сучасне міжнародне право покликане сприяти зміцненню співробітництва держав щодо заохочення та розвитку поваги до прав людини й основних свобод для всіх, без винятку, відповідно до Статуту ООН¹. Статут ООН є основним джерелом сучасного міжнародного права, тому його положення слугують основним джерелом для захисту прав людини в сфері біомедицини. І хоча такий важливий документ не проголошує жодних прав людини в сфері біомедицини, однак він закріплює обов'язок всіх держав здійснювати співробітництво з метою захисту прав людини. Тобто Статутом було закріплене зобов'язання всіх держав співпрацювати задля визначення та закріплення прав людини в різних галузях, в тому числі і в сфері біомедицини. Стаття 38 Статуту Міжнародного суду ООН визначає міжнародні договори (конвенції, декларації та інші) як основні джерела закріплення прав людини в сфері біомедицини.

На основі статуту ООН було прийнято низку міжнародних договорів, що проголошують права людини різних поколінь, наприклад: Загальна декларація прав людини 1948 р., Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р., Міжнародний пакт щодо економічних, соціальних та культурних прав 1966 р. та

інші. Однак майже всі договори не наділені імперативною силою, окрім як низки регіональних міжнародних угод, якими не тільки були проголошені права людини, а також створені міжнародні механізми захисту таких прав, наприклад, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., Американська конвенція про права людини 1969 р. та інші. Таким чином, тільки договори регіонального рівня з прав людини можна віднести до джерел захисту прав людини у сфері біомедицини.

До прав людини, визначених у загальних джерелах міжнародного права та такі, що можуть бути застосовані до відносин з трансплантації органів і тканин, можна віднести: право на життя та право на особисту недоторканність, право на медичний догляд, необхідний для підтримання здоров'я (Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права), право на рівний доступ до медичного обслуговування (Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права). Основні міжнародні джерела прав людини мають диспозитивний характер, адже тільки проголошують права людини, визнані світовою спільнотою. Створити на міжнародному рівні загальний міжнародний правоохоронний договір неможливо через розбіжності в політиках держав щодо обсягу прав, якими наділена людина. Принцип суверенної рівності держав унеможливує нав'язування обсягу прав людини і накладання зобов'язання з захисту таких прав на національному рівні. А отже, тільки при вираженні згоди держави на прийняття нею міжнародних зобов'язань із захисту прав людини стане можливим міжнародний захист прав людини в сфері біомедицини. Адже держава зобов'язана буде виконувати взяті на себе міжнародні зобов'язання відповідно до принципу сумлінного виконання міжнародних зобов'язань.

Тільки після прийняття загального міжнародного договору з захисту прав людини, що буде наділений імперативною силою, стане можливим створення міжнародного механізму із захисту прав у сфері біомедицини. Проте сучасний стан розвитку міжнародного права унеможливує створення такого механізму, адже основний захист прав людини в усіх сферах, у тому числі й біомедицини, відбувається на національному рівні.

Трансплантація органів та тканин належить до переліку методів (процедур) біомедицини, отже, і проголошення та захист таких прав повинно закріплюватися спеціалізованими джерелами міжнародного права в сфері біомедицини. Першим та єдиним міжнародним договором, у якому були закріплені права людини як пацієнта при трансплантації органів та тканин, стала Конвенція про права людини та біомедицину 1997 року. Конвенція є першим юридично обов'язковим міжнародним договором, спрямованим на збереження людської гідності, прав та свобод, за допомогою ряду принципів та заборон проти зловживання біологічними та медичними досягненнями².

Конвенцію про права людини та біомедицину було розроблено під егідою Ради Європи. Прийняттю Конвенції сприяв стрімкий розвиток медичної науки, що призвело до появи нових відносин (медичних процедур), які можуть посягати на людську гідність. На момент прийняття Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. (далі – Конвенція 1950 р.) трансплантація органів та тканин та інші процедури біомедицини знаходились на стадії медичних експериментів, чи не були визначені взагалі. Тому, при прийнятті Конвенції 1950 р. неможливо було визначити положення та закріпити норми, які б захищали права людини як пацієнта при трансплантації органів та тканин. Адже саме ці права людини належать до спеціалізованих процедур біомедицини, тоді як Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. є міжнародним договором, що проголошує загальні невід'ємні права людини, які не мають галузевого призначення.

Конвенцію про права людини та біомедицину можна визначити як доповнення до Конвенції 1950 р., однак із галузевим призначенням. Адже саме вона заповнює прогалини, які виникли в захисті прав людини з моменту прийняття Конвенції 1950 р. в результаті розвитку медичної науки та появи нових методів медичного втручання. Із прав, закріплених у Конвенції, до числа таких, що виникають при трансплантації органів та тканин, належать: право на фізичну свободу, право на рівний доступ до медичної допомоги, право на згоду на медичне втручання, право на повагу до особистого життя стосовно інформації про здоров'я людини, право ознайомитися з будь-якою зібраною інформацією про своє здоров'я та наслідки медичного втручання у вигляді видалення чи пересадки органу та тканин.

Основною особливістю Конвенції про права людини та біомедицину є її регіональне призначення та імперативність норм, закріплених у міжнародному договорі. Конвенція проголошує непорушні права людини та визначає основні принципи застосування біомедичних технологій на людині. Положення конвенції є обов'язковими для держав, які підписали та ратифікували її і повинні бути реалізовані на національному рівні. Конвенцію підписали 35 держав-членів Ради Європи, що робить її регіональним міжнародним договором. Окрім проголошення прав людини в сфері біомедицини визначено основний напрям для державної політики, якої повинні дотримуватись держави, що підписали Конвенцію.

Механізм захисту прав людини як пацієнта при трансплантації органів та тканин закріплений в положеннях ст. 23 Конвенції, відповідно до якої держави-учасниці міжнародного договору зобов'язані забезпечувати судовий захист з метою негайного запобігання або припинення незаконного порушення прав, визначених у Конвенції. Таким чином обов'язок із захисту прав людини в сфері біомедицини покладено виключно на держави, які гарантують такі права. Однак положення ст. 29 Конвенції дозволяють Європейському суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) тлумачити положення Конвенції про права людини та біомедицину таким чином, щоб їх можна було розглядати як галузеве уточнення прав, закріплених у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року. Отже, практику ЄСПЛ можна розглядати як спосіб захисту прав людини

при трансплантації органів, проте суд не використовує положення Конвенції про права людини та біомедицину, а виключно положення Конвенції 1950 року³. Тому діяльність ЄСПЛ не можна кваліфікувати як механізм захисту прав людини при трансплантації органів та тканин, а тільки, як захист порушених прав, закріплених в Конвенції 1950 р., при медичному втручанні, що передбачає трансплантацію органів та тканин.

ЄСПЛ було розглянуто низку справ, пов'язаних з порушенням прав людини при трансплантації органів та тканин, до числа яких належать: *Petrova v. Latvia*, *Elberte v. Latvia*, *Sablina and Others v. Russia*, *Polat v. Austria* та інші. За цими справами судом були винесені рішення тільки у справах проти Латвії. У своїх рішеннях у справах *Petrova v. Latvia*, *Elberte v. Latvia* суд встановив, що нечіткі норми національного законодавства щодо трансплантації органів та тканин призвели до порушення прав людини, закріплених у ст. 8 (право на приватне життя та сімейне життя)⁴. А отже, і практика ЄСПЛ свідчить про необхідність захисту прав людини при трансплантації органів та тканин виключно на національному рівні.

Конвенцію про права людини та біомедицину можна визначити як документ рамкового характеру, адже вона спрямована на визначення стандартів прав людини в біомедичній сфері. Проте положення Конвенції мають узагальнюючий характер, більш детальне регулювання зобов'язань держав відбувається за допомогою додаткових протоколів до Конвенції.

До Конвенції про права людини та біомедицину було прийнято 4 Додаткових протоколи, однак лише положення одного з них можна застосовувати до медичних методів, що передбачають трансплантацію органів та тканин – Додатковий протокол до Конвенції про права людини та біомедицину щодо трансплантації органів і тканин людини 2002 р. (далі – Додатковий протокол щодо трансплантації).

Положення Додаткового протоколу щодо трансплантації застосовуються до всіх медичних процедур із трансплантації органів, тканин та клітин, окрім як складових репродуктивної системи людини (в тому числі й ембріональних органів чи тканин), крові та її складових⁵. Такий виняток із сфери застосування обумовлений захистом права на сім'ю та сімейне життя. Адже при трансплантації складових репродуктивної системи людини особу може бути позбавлено права на сім'ю чи навпаки наділено. Однак положення Конвенції та Додаткового протоколу щодо трансплантації стосуються виключно прав людини як пацієнта при трансплантації органів та тканин, решта прав людини, які виникають при трансплантації, повинні регулюватись (захиститись) іншими спеціалізованими міжнародними договорами.

І хоч Додатковий протокол щодо трансплантації є єдиним спеціалізованим міжнародним договором у сфері трансплантації органів та тканин, однак він не проголошує права людини, а лише доповнює положення Конвенції з процесуальної точки зору. Проте ст. 24 Додаткового протоколу щодо трансплантації закріплює обов'язок держав-учасниць забезпечувати судовий захист прав людини, закріплених у Конвенції та Додатковому протоколі⁵. Таким чином, захист прав людини у сфері трансплантації органів та тканин на міжнародному рівні відбувається шляхом покладання на держави зобов'язання на національному рівні гарантувати та забезпечувати права людини, визначені спеціалізованими міжнародними договорами в сфері біомедицини. Проте захист прав людини як пацієнта при трансплантації органів та тканин на національному рівні повинен відбуватись згідно з положеннями національного законодавства.

Захист прав людини як пацієнта при трансплантації органів та тканин в Україні відбувається відповідно до національного законодавства. Україна підписала Конвенцію про права людини та біомедицини та Додатковий протокол щодо трансплантації, однак не ратифікувала їх. Тому згідно зі ст. 9 Конституції України та ст. 19 Закону України «Про міжнародні договори України»^{6,7} положення Конвенції та її Додаткового протоколу не можуть належати до частини національного законодавства. Отже, положення єдиного міжнародного договору, що закріплює права людини як пацієнта при трансплантації органів та тканин, в Україні не мають імперативної сили, тобто положення Конвенції мають диспозитивний характер, які українські законодавці можуть використовувати для формування внутрішньої політики із захисту прав людини в сфері біомедицини.

Задля належного захисту прав людини як пацієнта при трансплантації органів та тканин в Україні основним завданням для законодавців є ратифікація положень Конвенції з прав людини та біомедицини та відповідного Додаткового протоколу до неї. Після віднесення Конвенції до частини національного законодавства, відповідно до ієрархії нормативно-правових актів в Україні, всі нормативно-правові акти, положення яких можуть бути застосовані до відносин з трансплантації органів та тканин, повинні будуть відповідати положенням чинних міжнародних договорів України. Ратифікація Конвенції про права людини та біомедицину дасть змогу належним чином захистити права людини при трансплантації органів та тканин в Україні.

Основним нормативно-правовим актом із захисту прав людини як пацієнта при трансплантації органів та тканин є Конституція України, яка закріплює основні права людини, якими наділені всі, в тому числі й пацієнти при трансплантації органів та тканин. У Конституції закріплені такі права, якими наділені пацієнти при трансплантації: право на життя, право на повагу до його гідності, право на свободу та особисту недоторканність, право на повагу до особистого і сімейного життя⁶. Обсяг прав, закріплених в Конституції, не є вичерпним і може розширюватись у підзаконних нормативно-правових актах.

Права людини, які можна віднести до числа прав пацієнта при трансплантації органів та тканин, закріплені також у Цивільному кодексі України. Так, окремі положення кодексу передбачають надання таких прав: права на життя, право на охорону здоров'я, право на медичну допомогу, право на інформацію про стан свого здоров'я, право на таємницю про стан здоров'я, право на особисту недоторканність, право на донорство⁸. Усі ці права є втіленням прав людини, закріплених в міжнародних договорах з прав людини. Закріплення таких прав у тексті Цивільного кодексу підтверджує їх гарантування та захист з боку держави. Право на донорство

є єдиним виключно біомедичним правом. Стаття 290 ЦК, в якій закріплене право на донорство, втілює в собі всі основні права людини як пацієнта при трансплантації.

Наступним за силою нормативно-правовим актом, що наділяє пацієнтів правами при трансплантації органів та тканин, є Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 1993 року. Основне право людини при трансплантації відображено у ст. 6 – право кожної людини на охорону здоров'я, адже воно реалізується і по відношенню до процедури трансплантації органів та тканин⁹. Так, окремі складові права на охорону здоров'я можна визначити як такі, що гарантують права людини як пацієнта при трансплантації: 1) достовірна та своєчасна інформація про стан свого здоров'я є відображенням права на повагу до особистого життя стосовно інформації про її здоров'я та права ознайомитися з будь-якою зібраною інформацією про своє здоров'я та наслідки медичного втручання у вигляді видалення чи пересадки органу та тканин; 2) правовий захист від будь-яких незаконних форм дискримінації, пов'язаних із станом здоров'я, є відображенням права на рівний доступ до медичної допомоги. Положення Закону передбачають надання та захист прав, закріплених у ньому. Захист прав людини відбувається судовими установами при порушенні норм, закріплених у даному законі чи інших нормативно-правових актів, які гарантують права людини в сфері біомедицини. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» є спеціалізованим нормативно-правовим актом, що проголошує основні права людини в сфері охорони здоров'я. Однак права, що закріплені в ньому, не належать до числа прав людини як пацієнта при трансплантації органів та тканин, хоча і визначають основну правову базу для таких прав у галузі медицини.

Закон України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини» є єдиним нормативно-правовим актом, що напряду стосується захисту прав людини при трансплантації органів та тканин. І хоча окрім даного закону на законодавчому рівні розроблені інші нормативно-правові акти, що регулюють процесуальні питання трансплантації, однак тільки цей закон прописує права людини, якими наділені пацієнти, по відношенню до яких застосовується процедура біомедицини з трансплантації органів та тканин. Так, у тексті закону відображені права людини як пацієнта при трансплантації органів та тканин, що слугують реалізацією прав, закріплених в міжнародних договорах із захисту прав людини та біомедицини¹⁰.

Однак наявність прав людини у сфері біомедицини в національному законодавстві все ж не дозволяє громадянам України повною мірою реалізувати свої права як пацієнта при трансплантації. Основною перешкодою у вільному доступі всіх осіб до медичної процедури з трансплантації органів та тканин є державна політика в сфері медичної допомоги. Реалізація нинішньої державної політики не передбачає створення єдиної бази донорів, а норми чинного законодавства забороняють будь-які зв'язки між донором та реципієнтом, окрім як сімейних відносин. Такі норми унеможливають підбір донора, що спричиняє неналежне втілення прав людини як пацієнта при трансплантації. А отже, гарантування та захист прав людини при трансплантації відбувається не в повному обсязі, адже більшість пацієнтів не мають права на вільний доступ до медичної допомоги.

Таку прогалину повинен заповнити новий Закон України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини» від 17 травня 2018 р., що вступить в силу в 2019 р. і замінить вже чинний Закон України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини». Положення нового закону розроблені з урахуванням положень Конвенції та Додаткового протоколу щодо трансплантації. Так, у тексті закону відображені права людини як пацієнта, ідентичні правам у Законі України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини». Новий закон спрямовано визначає курс державної політики, одним із напрямів якої є додержання прав людини та захист людської гідності при застосуванні трансплантації та здійсненні діяльності, пов'язаної з трансплантацією¹¹. Нововведення Закону дозволяють в повному обсязі реалізувати право на рівний доступ до медичної допомоги, яка може проявитися у застосуванні біомедичної процедури з трансплантації органів та тканин. Після вступу закону в силу Україна повною мірою реалізуватиме права людини в сфері біомедицини та трансплантації, а отже, здійснюватиме захист гарантованих нею прав.

Права людини в сфері трансплантації органів та тканин належать до спеціалізованих прав людини, що доповнюють загально визнані (основні) права людини, адже вони розширюють обсяг прав людини на нові сфери відносин, створюючи виокремлені версії основних прав людини, якими наділена людина як пацієнт. На міжнародному рівні права людини як пацієнта при трансплантації органів та тканин можуть бути лише проголошеними. Закріплення прав людини при трансплантації в міжнародних договорах дозволяє покласти на держав-учасниць договору зобов'язання з реалізації таких прав на національному рівні. Єдиним спеціалізованим міжнародним договором із захисту прав людини при трансплантації органів та тканин є Конвенція про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину 1997 р. та додаткові протоколи до неї. Захистити права на міжнародному рівні можливо лише в рамках ЄСПЛ, який вправі тлумачити положення Конвенції про права людини та біомедицину. Однак у своїй практиці ЄСПЛ захищає права людини при трансплантації шляхом поширення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод на відносини, що виникають при трансплантації. Створення міжнародного механізму захисту прав людини як пацієнта при трансплантації стане можливим тільки після укладання спеціалізованого міжнародного договору з біомедицини.

Захист прав людини як пацієнта при трансплантації відбувається шляхом закріплення прав людини в Основному законі України, однак права в Конституції не мають галузевого направлення. Права людини, що стосуються трансплантації, закріплені в Цивільному кодексі України, в Законах України «Основи законодав-

ства України про охорону здоров'я», «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини», «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини». Захист прав людини при трансплантації в Україні завдяки гарантуванню державою обсягу прав людини як пацієнта при трансплантації. При наданні прав у сфері біомедицини держава гарантує їх захист, отже, немає потреби у створенні окремих норм, які б передбачали окремий механізм захисту прав при трансплантації на національному рівні. В Україні гарантуються та захищаються майже всі права, визначені світовою спільнотою в сфері біомедицини, та після вступу в силу Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини» на шляху до реалізації прав людини як пацієнта при трансплантації органів та тканин не буде жодних перепон. Єдиною прогалиною в захисті прав людини при трансплантації органів та тканин на законодавчому рівні є не віднесення Конвенції про права людини та біомедицину та додаткові протоколи до неї до частини національного законодавства. Тому необхідним є ратифікація Конвенції про права людини та біомедицину і додаткових протоколів до неї, тільки після цього захист прав людини як пацієнта при трансплантації органів та тканин відбудуватиметься відповідно до положень міжнародного права.

¹ Статут Організації Об'єднаних Націй. Міжнародний документ від 26.06.1945 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010

² Конвенція про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину. Міжнародний документ від 04.04.1997 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_334

³ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Міжнародний документ від 04.11.1950 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004

⁴ European Court of Human Rights Factsheet – Health. July 2018. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Health_ENG.pdf

⁵ Додатковий протокол до Конвенції про права людини та біомедицину щодо трансплантації органів і тканин людини. Міжнародний документ від 24.02.2002 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_684

⁶ Конституція України // Відомості. Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – С. 141.

⁷ Про міжнародні договори України : Закон України // Відомості. Верховної Ради України (ВВР). – 2004. – № 34. – С. 540.

⁸ Цивільний кодекс України // Відомості. Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 40–44. – С. 356.

⁹ Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України // Відомості. Верховної Ради України (ВВР). – 1993. – № 4. – С. 19.

¹⁰ Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини : Закон України // Відомості. Верховної Ради України (ВВР). – 1999. – № 41. – С. 377.

¹¹ Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини : Закон України // Відомості. Верховної Ради України (ВВР). – 2018. – № 28. – С. 232.

Резюме

Плахотнюк Н.В., Григоренко М.В. Захист прав людини як пацієнта при трансплантації органів і тканин: міжнародний та національний рівень.

У статті розглянуто права людини як пацієнта при трансплантації органів та тканин, їх закріплення на міжнародному та національному рівні. Визначено особливості захисту прав людини на міжнародному рівні та визначено міжнародні договори, які закріплюють права людини, якими наділені пацієнти при трансплантації. Досліджено стан національного законодавства із захисту прав людини як пацієнта при трансплантації органів.

Ключові слова: права людини, Конвенція про права людини та біомедицину, трансплантація, донор, реципієнт.

Резюме

Плахотнюк Н.В., Григоренко М.В. Защита прав человека как пациента при трансплантации органов и тканей: международный и национальный уровень.

В статье рассмотрено права человека как пациента при трансплантации органов и тканей, их закрепление на международном и национальном уровне. Определены особенности защиты прав человека на международном уровне и определены международные договоры, закрепляющие права человека, которыми наделяются пациенты при трансплантации. Исследовано состояние национального законодательства по защите прав человека как пациента при трансплантации органов.

Ключевые слова: права человека, Конвенция о правах человека и биомедицине, трансплантация, донор, реципиент.

Summary

Plakhotnyuk N., Hryhorenko M. Protection of human rights as a patient in organ and tissues transplantation: international and national equality.

The article considers human rights as a patient in the transplantation of organs and tissues, their consolidation at the international and national levels. The peculiarities of the protection of human rights at the international level are determined and international treaties establishing human rights, which patients have been given during transplantation, are defined. The state of the national legislation on the protection of human rights as a patient during transplantation of organs is investigated.

Key words: human rights, the Convention on Human Rights and Biomedicine, transplantation, donor, recipient.